

UPPBROTET

Vi hade full skola i Lakamte ända till dagen för uppbrottet. I sjukhuset var det också arbete som vanligt. Den 26 juni 1936 kl.12 på dagen uppenbarade sig plötsligt tre italienska flygplan. Jag var just på väg ner till sjukhuset för att tala med dr. Söderström. Jag hade lite ont i mina ögon. Aeroplanen kom på låg höjd. Man kunde tydligt se den italienska flaggan. De kommo som de värsta vilddjur. Vi visste inte vad de nu skulle företaga sig i Lakamte. De hade förut farit fram utan skonsamhet. Var det Lakamtes tur nu? De flögo fram och åter över staden flera gånger. De kommo också till missionsstationen, som ligger ett par km utanför staden. Men på grund av den stora farten tillryggaläggas en sådan sträcka på några sekunder. Vägen från Abessioniens huvudstad Addis Abeba till Lakamte tog omkring tre veckor med kamelkaravan, när djuren voro fullt lastade. Vi reste mest med mulåsnekaravan och kunde tillryggalägga vägen på 10 á 12 dagar. Med flygplan kunde vi beräkna att det tog endast en timme. Således om ett aeroplan gick från Addis Abeba vid soluppgången d.v.s. kl. 6 så kunde vi vänta det i Lakamte strax efter kl. 7, just då vi sutto vid frukostbordet.

Vår äldsta flicka var 3½ år gammal i slutet på juni. Hon visste inte alls vad ett flygplan var för något. I henmet hade vi undvikit att tala om kriget när hon hörde det för att inte skrämma henne i onödan. Men hon hade fått höra en del genom de infödda barnen. Därför skrek hon som om det gällde livet, när aeroplanen uppenbarade sig över våra huvuden. Jag tog henne i mina armar och sökte skydd under ett stort eukalyptusträd. Men hon skrek i alla fall så snart "vilddjuren" visade sig.

Nämnda flygplan kastade ner brev på landshövdingens gård. Där stod det skrivet ungefär så här: "Det är frid, frid och ingen fara. Nu är det vi som är landets herrar. Vi går ner i Bonaja. Sänd riddjur så kommer vi i morgon."

Det var således fråga om en formell underkastelse också för denna landsdel. Landshövding hapte Mariam uppmanades att sända riddjur och representanter till en plats som hette Bonaja, 3 mil ö. Om Lakamte.

Så var det då meningen att de höga italienska herrarna skulle komma dagen därpå och troligen förelägga landshövding Hapte Mariam (som också var missionens och vår personlige vän) ett papper som endast fordrade underskrift. Sedan skulle de kunna fara och säga att också denna landsdel hade underkastat sig.

Landshövdingen kom i en oerhört svår situation. Han höll rådslag med sina underlydande furstar. Tills vidare sändes emellertid de begärda mulåsnorna till Bonaja. Under tiden fortsattes rådslagen på e.m. Det var tre alternativ man hade att välja på.

Det första var att låta soldaterna gå ner till nyss nämnda plats Bonaja och göra slut på de tre italienska aeroplanen och alla som voro i dem. Detta förslag företräddes av soldaterna och kanske några av underhövdingarna. Detta var en lätt sak för dem. Tre aeroplan med några kulsprutor och 13 á 15 man hade inga utsikter att segra mot ett kompani vilda och väl beprövade abessinska krigare. Och det är ingen som förvånar sig över att de ville göra motstånd, när fienden kom. Men frågan var: Var det klokt? Var det visligt? Kunde man ej få vänta repressalier från italienarnas sida i form av flygbombardemang, eld, kulsprutor och kanske gas? Jo, det kunde man visst få. Därför förkastades detta förslag men icke utan opposition från de yngres sida.

Det andra alternativet var att helt enkelt underkasta sig. Det var det enklaste förslaget och kostade utan tvivel den minsta blodsutgjutelsen. Men kejsaren hade då sedan ett par månader varit utomlands för att begära hjälp. Ingen telegraf fanns för att komma i förbindelse med honom. Dessutom förestod ett rådsmöte i Geneve. Och man hoppades i det längsta få hjälp från Nationernas Förbund. Man hoppades och önskade att åtminstone västra Abessinien, där Lakamteprovinsen var belägen, skulle få behålla sin frihet eller bli annan europeisk makts mandat, helst Englands. Skreve nu landshövding Hapte Mariam under på att han överlämnade sitt land till italienarna, huru skulle det då gå? Det vore ju rena landsförräderiet. Vad skulle

hans folk säga? De ville kämpa ända in i döden för den egna torvan och fosterlandet. Därför förkastades förslaget om omedelbar underkastelse som omöjligt.

Det tredje alternativet var att landshövdingen skulle redan samma kväll resa från Lakamte. Då skulle man sanningsenligt kunna säga att han inte var hemma, när de italienska officerarna kommo följande dag. På så sätt skulle man parlamentera och framförallt vinna tid. Detta förslag antogs.

Sådan var läget i Lakamte fredagen den 26 juni på e.m. Tre italienska flygplan hade gått ner i Bonaja, 3 mil öster om Lakamte. En av landshövdingens mest betrodda män var på väg dit ner med 7 mulåsnor. På dessa skulle italienarna rida upp till Lakamte följande dag. Jo, det var "trevligt". Då kunde vad som helst hända. Blevo italienarna dödade var det inte säkert att det stannade med det. Vi gingo till vila den kvällen, anbefalldes oss i Guds beskydd – och hoppades det bästa. Ps. 121.

Kl. halv tre på natten kom syster Karin Söderström och väckte oss. Vår lilla flicka, Rut, kan aldrig glömma att tant Karin kom och väckte oss på natten!

"Jo, det är tråkiuga nyheter", sa syster Karin, "didjasen har inte kunnat hålla styr på soldaterna. De ha gått ner till Bonaja. Det innebär att det blir strid och att fientligheterna äro öppnade. Landshövdingen har beslutat sig för att lämna staden och när han har rest kan han inte garantera skydd åt oss. Huru gärna han än ville att vi skulle stanna kvar så anser han det vara bäst att vi gör oss i ordning för att resa om tre á fyra timmar."

Det var mycket tråkiga meddelanden. De soldater, som gått ner till Bonaja fulla av stridslust voro inte landshövdingens egna. De hade kommit från Addis Abeba efter huvudstadens fall i början på maj. Många voro utbildade av svenska officerare, andra utgjorde överlöpare och flyktingar från Eritrea. De voro tillsammans omkring 300 st, hade sitt eget befäl och voro egentligen provinsens gäster. De hade gett sig iväg inåt landet emedan de saknade både mat och kläder. På den 14 dar långa vägen från Addis Abeba togo de vad de behövde. Om någon vägrade att gå sköts han genast ned. Man gick till fots. Där fanns inga vägar och inga forskaffningsmedel. Åtskilliga av våra församlingsmedlemmar från Addis Abeba kommo till Lakamte under skydd av denna soldateskort. Vi hörde varje dag rykten om rofferi och plundring av från kriget återvändande skaror. Så snart de kommo inom Wollega-provinsens gränser (Wollega-Lakamteprovinsen) gjorde landshövdingen gästbud för de hungriga soldaterna. En del dirigerade han en annan väg och en del lät han komma till provinsens huvudstad Lakamte. Där gav han dem ett visst undrhåll till mat och kläder.

De nyutbildade och nybefordrade abessinska soldaterna fingo inte så liten avlöning i Lakamte. Enligt vad jag hörde sägas så fick de omkring 100m.p.thaler = 160 kr i månaden. Dessa ungdomar talade ofta både engelska och franska. Jag mötte en av dem i en affär i Lakamte. Där köpte han sardiner, frukt, och jam ("gele") i burkar, cigaretter etc. Allt sådant är importerat och är omkring 3 gånger så dyrt som i Sverige. Detta fastän det legat så länge att det ingalunda kan sägas vara prima kvalite.

Så hade vi så att packa och göra oss i ordning på natten. Där fanns det inte elektriskt ljus så att man kunde gå omkring och skruva på i varje rum utan vi fingo lysa med fotogenlampor och ljus. Inte fanns där några tåg eller bilar utan vi visste på förhand att färden fick företagas dels på mulåsna och dels till fots. Inga hotell eller missionsvännar finnas utmed vägen och inte heller några matvaruaffärer. Därför gällde det att i en hast packa tält, sängar och sängkläder, mat och kokkärl, fotogen, lju, tändstickor o.s.v. för flera veckor. Vad som i vår familj var särskilt bekymmersamt var att vi hade en flicka som var endast 13 dagar gammal.

Många fråga så här: "Kunde ni inte fått tillstånd att stanna?" Jo, det hade nog beviljats om vi själva tagit risken. Men efter dessa händelser i Bonaja hade Lakamte tydligen repressalier att vänta. Och Röda Kors-ambulansernas bombardering voro avskräckande exempel. Därför kunde det gälla livet antingen vi stannade eller reste.

Nämnda natt hade vi varken lastdjur eller bärare tillhanda. Genom landshövdingens försorg ställdes ett 30-tal mulåsnor till vårt förfogande. Vi voro ganska många svenskar i Lakamte. Dr. och Fru Söderström med deras 10-åriga Maja-Greta, systrarna Karin Söderström, Ruth Perman och Greta Nyström, lärarinnan fröken Stina Sköld, min hustru, våra två små flickor och jag, tillsammans 11 personer. Våra tjänare gingo ut i den mörka, dystra tropiknatten för att skaffa bärare. Vi brukade aldrig ha några svårigheter om att skaffa folk, när vi skulle ut och resa, Men det tog alltid lång tid att överenskomma om priset. Nu skulle allt ske på några timmar. Därför fingo vi betala lite mer än vanligt. Som jag nyss nämnde så måste vi ta med en hel del för resan. Men det gällde också att packa så förståndigt som möjligt. I annat fall kunde sakerna bli kvar. Bara respengar t.ex. blir lätt en åsnelast i Abessinien. Ett tusen thaler = 1.500 sv.kr väger 30 kg. Missionsmedel, små byggnadsfonder, skol- och sjukvprdsmedel, privata kassor och respengar uppgick till över 5.000 thaler. I andra länder kan man bära detta i en portfölj eller i ett kuvert, men i Abessinien blir det tre mulåsnelaster. Då det möjligen intresserar en del åhörare talar jag i detalj om en del saker, som inte direkt höra till missionsarbete men som ändå äro nödvändiga och hitintills alltid förekommit vid mina resor i Abessinien.

Med mindre än 7 á 8 män som bärare kan en europé inte gärna resa i Etiopien. En bär tältet, en annan sol- och regntaket övanpå tältet, den tredje tältstängerna, lyktan och vattenhinken, den fjärde tältsängen, den femte sängklädessäcken, den sjätte matlådan, den sjunde klädlådan m.m. En man bär 20 á 22 kg. Han bär sin börda än på huvudet än på axeln. Någon kanske tycker att bördan är lätt. Men bärarna äro ofta undernärda eller ha någon sjukdom, syfilis eller tuberkulos. Det festar också på hjärtat att kunna gå med börda uppför de brantaste backar från morgon till kväll.

Vägen går upp och ner. Det kan ibland ta en hel timme och mera att komma uppför en brant backe. Är det så middagshetta så blir det påfrestande för både människor och djur.

Men nu tillbaka till packningsbestyren natten mellan den 26:e och 27:e juni. Det värsta var att det var mitt i regntiden. Då reser man inte gärna i Abessinien – om man inte är tvungen. Misssionärernas utresa lägges oftast så att man kommer ut på torrtiden. Detta är det mest praktiska och det billigaste. Handeln står stilla i Abessinien under den egentliga regntiden, som vara från maj till mitten på oktober. Det varierar något olika år.

Pastor Olle Eriksson reste från Addis abeba till Lakamte under julimånad 1928 med en materialkaravan för sjukhusbygget i Lakamte. Han hade inte blivit färdig förr. Vid vissa floder måste de lasta av mulåsnorna och frakta godset över strida vattendrag i kanoter. Mulåsnorna fingo ta sig över simmande. Hur ofta sa inte pastor Eriksson: ”Om man reser under regntiden och kommer fram och skall tälta och det regnar så det står som spön i backen, då kan man hålla sig för skratt.” Men han brukade göra det tillägget: ”Det egendomliga är att fastän man blir blöt, så blir man sällan förkyld under regntiden.”

I Lakamte voro vi visserligen beredda på att det kunde bli nödvändigt för oss att resa. Våra myndigheter hade uppmanat oss att vara beredda på uppbrott. Men då inte vår provins låg i krigszonen, så hoppades vi ändå i det längsta att få stanna kvar. Detta blev tyvärr inte möjligt. Vi hade hela tiden bett om Guds ledning för oss själva och våra barn- Och vad mer är, vi hade en trogen skara av förebedjare här hemma, vilken vi ej kunna vara nog tacksamma för. Den natt vi bröto upp hade vi ej mycken tid till rådslag och övervägande om vad som kunde vara Guds vilja – att stanna eller att resa. Men det är min övertygelse att om vi uppriktigt beder Gud om hans vilja så skall han även i de kritiska och till synes ödesdigra avgörandena leda både oss en och var personligen såväl som hans eget verk missionen. Vi ha kämpat men äro icke slagna till marken. Gud vare tack!